

חסידות ודרך ארץ וענוה ויראת ה' ואהבת ה' ויראת חטאו וכל מדות טובות ומעשים טובים היה בו.

וכל זה היה יודע בכל עת ובכל שעה ורגע^{אשר חסידות} וכל החכמות האלו תמיד היו מונחים בחיקו ועיני ראו ולא זר וכל זה השיג מרוב חסידותו ופרישותו אחר התעסקו ימים רבים בספרים ישנים גם חדשים בחכמה זו ועליהן הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה וזהו הביאו לידי רוה"ק והיה אליהו ז"ל נגלה לו תמיד וזה ידעתי מפיו באמונה ואף אם אין גילוי בדורינו זה לנביא וחזה אפ"ה לא נמנע רוה"ק מלהיות מרחפת על פניו המאירות הראוין לו כמ"ש מענין הראב"ד ז"ל.

והנה הדברים עצומים והם יתנו עידיהן אשר יצדקו ויעידון ויגידון בחיבור זה כל רואיהם יכירום כי דברים כזה אי אפשר לשום אדם נברא להשיג בשום שכל ומדע לולי עפ"י הופעת רוה"ק ממרום וע"י אליהו ז"ל כנזכר בתיקונים דאת עתיד לאתגלייא בסוף יומי"א וכו'. ואלו באתי לכתוב כל אשר קבלתי ממורי זלה"ה לא יספיקו כל עורות אילי נביות כמפורס' לקצת ולשומע"י לקולי בחברתי...!.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

עץ הדעת טוב <אהבת שלום> - ג <מכתב יד> וויטאל, חיים בן יוסף עמוד מס': 372 הודפס ע"י אוצר החכמה

זבחר בחיים'

החלק

החלק

האר"י סומך ידיו על תלמידו – רבינו

והנה רבינו האריך מעט בשבח ובמדרגת רבו, אבל סתם ולא פירש בעניינו שלו, מה ראה רבו על ככה ומה הגיע אליו להיותו זוכה להסמך ע"י האריא"ל, ולצקת לו את כל חכמתו. אכן מתוך דבריו במגלת סתריו הנקראת ספר החזיונות בהם רשם דברים לעצמו¹, יש להשלים הדברים. ונביא מתוכם איזה לשונות מלוקטים:

ביום ר"ח אדר שנת השל"א ליצירה אמר לי [מורי ז"ל], כי בהיותו במצרים, התחיל להשיג השגתו, ושם נאמר לו, שיבא לעיר צפ"ת תוב"ב, כי שם הייתי אני חיים דר שם, כדי שילמדני. ואמר לי, כי לא בא לדור בצפת תוב"ב, אלא בעבורי, ולא עוד אלא שאפילו עיקר ביאתו בגלגול הזה, לא היה אלא בעבורי להשלים אותי², ולא בא לצורך עצמו, כי לא היה צריך לבא, גם אמר לי, שלא היה מוטל עליו ללמד לשום אדם, זולתי אני לבדי, ובהיות שאני אלמוד, לא יצטרך הוא להתקיים בעה"ז³.

בשנה ההיא [שנת ש"נ] היה מור"י הר"ם אלשיך ז"ל קובע מדרשו בחצר רחל האשכנזית, ויום א' ראתהו יושב ומצטער ותשאלהו על מה מצטער, ויאמר לה וכי לא אצטער על הר' חיים תלמידי שאינו רוצה ללמדני חכמת הקבלה, ותאמר לו וכי תלמידך גדול ממך, ויספר לה איך בהיות חי מורי ז"ל האשכנזי הלך אצלו יום א',

א. ראה מש"כ לעיל בראשית דבריו מדברי מהר"ש ויטאל בהגהתו להקדמה ל"ח לשער הגלגולים.

ב. וראה כיו"ב שם ח"ד אות כ"ג: גם מהר"י ארזי"ן ז"ל הגיד לי, כי ליל אחת של שבת, הלך לבית מורי ז"ל בחצות לילה וכי' לומר למה הוא גדול בשנים יותר ממני, והיה משועבד לי לשמוע הדרוש ממני, והלך לבכות לפני מורי ז"ל אז על הדבר ההוא, והשיב לו, כי הוא ז"ל לא בא לעולם אלא ללמד אותי בלבד ושכל שאר החברים לא היו יכולים ללמוד אפילו אות אחת ממנו, אלא כולם היו צריכים ללמוד עמי. וגם ענין זה אני שמעתי מפי מורי.

ג. ח"ד אות א'.

כג פעולת צדיק לחיים

ויבך ויתחנן לו שילמדהו חכמת הקבלה הוא בעצמו שלא על ידי, וישיבהו כי הוא לא בא לעולם אלא ללמדני לי לבדי ואי אפשר שתתגלה חכמה זו כי אם על ידי.

ואמר לו ואיך יתכן שהרב ילמוד מתלמידו ויאמר לו הלואי שתזכה להיות תלמידו, כי לולי שארז"ל בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו הייתי אני עצמי מתקנא בו על עוצם המעלה שעתיד לעלות, דבר שאין לו שיעור.

גם בנו הח"ר חיים אלשיך סיפר לי משם אביו מורי ז"ל כל הדברים האלה. גם מורי האשכנזי סיפר לי קרוב לדברים האלו שעברו בינו ובין הה"ר שלמה סאגיש ז"ל, ואמר לו אם אינך רוצה להכנע אל הר' חיים ללמוד חכמה הזאת ממנו מעולם לא תדענה לסיבה הנ"ל יד.

אבל הוא ז"ל לגודל ענותנותו סירב להאמין כי אכן ראוי הוא לכל זה, וכך רשם אודות מה ששאל מרבו ותשובת רבו:

פעם אחרת אמרתי לו, כי אין אני פתי להאמין בעצמי, שלא מצאת בכל הדור הזה ראוי ללמוד חכמה זו אלא אני לבדי, וכי אין אני מכיר את עצמי ואת מעשי, כי יש גדולים וצדיקים ובעלי מעשה יותר ממני בדור הזה, ומה לי אם תשבחני, ואני יודע בי שאיני ראוי. והנה מהר"י קארו ז"ל. והרדב"ז ז"ל רבך, ומורי הר"ם אלשיך. וה"ר אברהם הלוי. והר"י ג. והרדא"ז ז"ל וכו'.

אז אמר לי, וכי מה קרוב היה לך עמי מעולם, ומה הנאה יש לי ממך, ואדרבא אתה צעיר וקטן שבכלם, ולא היה לי לקרבך, אלא לאלו, שהם גדולי הדור, והיה לי בזה כבוד גדול, זה יורה כי לא בחרתי בך על הנס, אלא לגודל מעלתך על כלם. והנה אל תחשוב בלבך, כי מעלת בני אדם כפי דעת הבריות, ואלו ידעת כמה מומין נסתרים יש בבני אדם, היתה תמיהה, אלא שאיני רוצה לגלות סתרי בני אדם, והוי יודע, כי כבר בחנתי ושקלתי כלם בכף מאזנים, ולא מצאתי כלי זך ונקי וראוי כמוך, ודי לך בזה, כי אין לי רשות לדבר בפירוש כל הדברים וע"ז נאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, ולכן חזק ויאמץ ללבך, ושמח בחלק נפשך ובמעלתה, ודי בזה ה'.

ד. שם אות ט"ז.

ה. ספר החזיונות חלק ה' אות ח – הקדמה לח לשער הגלגלים .

מתוך עדות הר"ש שלומל באגרתו עולה כי מסורה היתה ביד חכמי צפת כי בשנת ש"ל, עת עלה רבינו האריז"ל, היה לו לרבינו כבר יד בחכמה (וכאשר ראינו לעיל שעסק בתורת והקדמות הרמ"ק) ולפיכך לא ראה לו תועלת ללכת תיכף ומיד אל האר"י ולקבל תורה ממנו, אלא כעבור כששה חדשים, היינו בשנת של"א ומשום מעשה שהיה.

ואכן בין כתביו הביא רבינו שמועות רבות מן החברים וכתב עליהם "ששמעו מפיו באיזה זמן שאני לא הייתי יושב שם...^ט מה שדרש וגילה להם קודם שלמדתי עמו...". והדברים מאמתים מסורת זו.^י

אוצר החכמה

והא לך לשון החסיד הר"ש שלומיל:

"והיה יושב [רבינו האריז"ל] ששה חדשים מצפה וממתין אימתי יבוא כמוהר"ח אצלו ויבקש ממנו שיכניסוהו בחדרי החכמה. כי לא רצה האריז"ל לרדוף אחריו לקיים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ וכו'.^ב והרב מהר"ח לא החשיב אותו שהוא צריך ללמוד ממנו, ואדרבה הוא חשב שהוא יותר חכם בחכמת הקבלה ממנו.

אוצר החכמה

1. בעל תולדות האריז"ל (עמ' 161) עקר את מקומו של רבינו מצפת לדמשק וכותב שבזמן בואו של רבינו האריז"ל לצפת היה רבינו בדמשק ובאופנים שונים גרס לו רבינו האריז"ל שיעתיק מקומו אליו, שיבוא אליו לצפת. אך כ"ז מוכחש מדברי רבינו גופא הכותב במגילת סתריו (ספר החזיונות ח"ד אות א'): 'ביום ר"ח אדר שנת השל"א ליצירה אמר לי [מורי ז"ל], כי בהיותו במצרים, התחיל להשיג השגתו, ושם נאמר לו, שיבא לעיר צפת תוב"ב, כי שם הייתי אני חיים דר שם.

2. מסורת זו מתקיימת גם בדברי הרב חיד"א שהו"ד לעיל, שכתב כי מהר"ח החל את חק לימודו לפני רבו בתחילת שנת של"א. והנה האריז"ל עלה כבר בשנת ש"ל כאמור לעיל, (ולפי"ז נוכל לקבוע את זמן עלייתו סמוך לפסח שנת הש"ל ואולי עלה סמוך לל"ג בעומר להשתטח על קבר רשב"י ביומא דהילולא. – עיין בכתביו לדורות עמ' ה' בהערה שם). ולמדנו כי נתמהמה מהר"ח מלהתקרב אל רבו במשך איזה חדשים משנת ש"ל. וזהו כדברי הר"ש שלומיל. (אף כי אפשר שמקורו ממנו, כאשר ראינו בכמה מקומות שהעתיק הרב חיד"א מסורות הר"ש שלומיל בשתיקה).

3. בהקדמתי הנדפסות בראש ספר דרך עץ חיים, וראה לקמן – 'כל הכתוב לחיים'.

4. הקדמת עץ חיים נדפסה בראש דרך עץ חיים.

5. הקדמה אחרת וקצרה שנרשמה שם. ומקורה מהקדמת הר"י צמח לספרו רני ליעקב שמחה עיין ארשת ב' עמ' 382 שם נדפסה ההקדמה בשלמותה.

6. וצ"ע איך לישב כ"ז עם לשונו של רבינו המובאת לעיל בהקדמתו לעץ חיים: 'מן יום אשר מורי זלה"ה החל לגלות זאת החכמה לא זזה ידי מתוך ידו אפילו רגע אחד'.

7. החסיד המקובל בעל עמק המלך (שער ט"ז פ"ט) בהעתיקו דבר זה הוסיף לבאר סוד דבר זה עד שסיים: אומר

עד שלאחר זמן הששה חדשים עלה בדעתו לילך אל הארזי"ל ולתהות בקנקנו איך יפרש מאמר אחד שכבר היה מפורש אצלו. ותיכף כשבא אמר הארזי"ל, זה לא בא כי אם לתהות בקנקני, כיון ששאל אותו מהרח"ו נר"ו מאמר אחד מיד התחיל כמהר"ר יצחק אשכנזי ע"ה לומר בתוכו סודות נפלאים שרמזם הרשב"י בתוכו אשר לא שמעתן און אדם מעולם.

וכיון ששמע כמהר"ר חיים אותן הרזים עליונים כמעט יצאה נפשו בדברו אתו. אחד כך שאל אותו במאמר אחד והארזי"ל פתח לו פתחים של אורה עד שדמה עצמו מהר"ח לפני הארזי"ל כשועל וכלא חשיבא דמי, אח"כ התחיל לשאול אותו מאמר אחר, השיב הארזי"ל עד כאן תחום שבת ותו לא, אינך ראוי לגלות לך יותר מזה.

[אורח החכמה 1234567]

מיד יצא מלפניו בפחי נפש ונכנס בביתו ופשט את בגדיו ולבש שק והשליך עצמו מלא קומתו בתוך האפר, והיה מאפיר את עצמו באפר וצעק ובכה בכיה גדולה עד מאד וביקש רחמים מלפני הקב"ה, שיתנהו לחן ולחסד בעיני הארזי"ל שימסור לו סתרי תורה, ולן בתענית ושק.

ולמחר בא אל הארזי"ל ונפל על פניו ונשק לו ידיו ורגליו והתחיל לבכות לפניו ולהתחנן, ואמר לו, למען השם אלהי ישראל נא אל תשיביני ריקם ואל תעזבני ואל תרחיקיני ממך. אמר לו הארזי"ל האפר של אתמול שאפרת בה הועילה לך ועל מנת כן נתכונתי אתמול שלא לגלות לך עוד מכאן ואילך אל תפחד כי אני אלמדך הכל בע"ה וגילה לו מה שנאמר לו במצרים ומאותו יום והלאה לא מש מתוך האהל והיה מוסר לו סתרי תורה שנה תמימה והיה כותב כל מה ששמע מרבו יג.

אני שאל ירדוף שום מקובל וחכם בהסודות הללו אחרי שום תלמיד חכם, אפילו יהיה לו כל חמדת ישראל והיה לו כל המדות טובות של משה ואהרן, אם לא שהוא עצמו ירדוף אחר כך בחשק גדול ובענוה, לקיים מה שאמרו חז"ל והוי שותה בצמא את דבריהם, כי אל דעות י"י ולו נתכנו עלילות, לרדוף אחריו ס"מ המקטרג, שהוא מארי דחובא [זהר במדבר קכ"ז ב], הדוחק את הראויים, לעשות נייחא לשכינתא, ויעשה מסך מבדיל בינו לבין הסודות, לבל יבין אותם. או יביא ס"מ עצות ותחבולות מרחוק, בסכסוכים ומעשים אחרים המתרגשים לבוא לעולם, כדי שיפסוק מללמוד וכו'.

יג. אגרת השלישית עמ' מ"ד. ובעמק המלך (שם) הוסיף ע"ז: ויצא בת קול שאל ימנע ממנו, שום סוד מכל מה שישאל, וראה לקמן חיים שאל ממך נתת לו מה שכתב רבינו שאמר לו רבו בזה.

ונתן עליו מים חיים'

האר"י משקהו לרבינו מבארה של מרים

ויהי כאשר בחר בו רבינו האר"י ומלא את ידיו בחכמה, השקהו במימי הדעת, מבארה של מרים, להרבות ולעלות חכמתו למעלה למעלה. וכך רשם רבינו:

וזהו יודע האר"י היכן הוא באר מרים בים טבריה, ואני חיים כשבאתי ללמוד אצל מורי זלה"ה ללמוד חכמה זאת ממנו, הלך מורי זלה"ה לטבריה, ושם היתה ספינה קטנה, והוליכני מורי זלה"ה בה בתוך הים כנגד העמודים של בית הכנסת הישן, ולקח מורי זלה"ה טס אחד ומילא אותו מים משם מבין העמודים, והשקה לי אותם ואמר לי עתה תשיג בחכמה הזאת כי אלו המים ששתית הם מבאר מרים, ואז התחלתי להכנס בעומק חכמה הזאת".

וזהו חידושו

וכבר כתב הרב חיד"א שבזה נשכיל ולהבין במעט המחזה הנורא אשר רואות עינינו והוא השגתו של מהרח"ו בזמן כה קצר בחכמה העליונה בכל הקיפה. וז"ל:

'מהרח"ו ז"ל – רבים אמרו דכשבא ללמוד עם רבינו האר"י זצ"ל היה יותר גדול בשנים מהרב ז"ל ושכך מצאו כתוב בכתבים. ואני ענית'י שאני הצעיר זכיתי וראיתי ספר חזיונות ממהרח"ו ז"ל מכתובת ידו וכתוב שם שנולד שנת ה'ש"ג, והוא כשבא אצל הרב היה בתחלת שנת ה'ש"א^א וכפ"ז הי"ל כ"ח שנה. ובשנת ה'ש"ב יום ה' לאב

- א. אלה תולדות יצחק, והובא גם ע"י מהר"י צמח בסוף נגיד ומצוה (ומקורו בחיבור זה כניכר מכל השבחים המובאים שם). ובפרי עץ חיים (דפוס דוברונא דף פ"ה ע"ג): וזהו הרב זלה"ה הוליד להרב ר' חיים בתוך הים של טבריה בספינה קטנה שהיה שם וכשהיו הולכים בתוך הים נגד העמודים בית החיים הישן לקח הרב זלה"ה כלי א' ומלא אותו מים מבין העמודים והיה משקה להרב ר' חיים זלה"ה וא"ל עכשיו תשיג החכמה הרבה כי המים ששתית היה מבארה של מרים ומשם ואילך התחיל לכוון בחכמה זו.
- ב. עיין לקמן במסורת הר"ש שלומיל.

כז פעולת צדיק לחיים

מדרש חזקוני

נלקח ארון האלהים רבינו האר"י זצ"ל והיה בן ל"ח שנה. ובוא וראה שכל החכמה למד בשנה ועשרה חדשים והוא לפלא. אך כבר נודע שהרב השקהו למהרח"ו ז"ל מבארה של מרים בים טבריה ונתישבה החכמה בקרבו ובצירוף נשמתו העליונה והרב הקדוש המלמדו להועיל זי"ע"ג:

מדרש חזקוני

מדרש חזקוני

מדרש חזקוני

נשמת חיים – חיים לכל חי

מעלת נשמת רבינו

והיה רבינו האריז"ל מלמדו להועיל על שורש נשמתו וטוהרה. וכל אותם הנשמות שיש לו שייכות ואחיזה בהם ואלו שנתעברו בה, וכל הגופים שנתגלגלה בהם נשמתו קודם, והתיקונים והיחודים המיוחדים לו להשלים נפשו הגדולה. וכל אלו הדברים המכוסים רשם מהרח"ו לעצמו במגילת סתרים. ואם אמרנו להעתיק כל הנרשם שם תקצר היריעה. ואלו הם מעט מזער מן הדברים אשר באו שם:

גם אמר לי, שהיתה נשמתי למעלה מכמה מלאכי רום, גדולה בתכלית המעלה, ושהייתי יכול לעלות ע"י נשמתי על ידי מעשי, למעלה מרקיע ערבות א'.

פעם אחרת חזרתי לשאול לו על ענין נשמתי, ואמר לי שהייתי יכול להשיג יותר מן המלאכים, מצד גודל ערך נשמתי, ושביאת נשמתי לעולם היתה לצורך גדול בעולם, ושלא היה בידו ורשותו לבאר יותר מזה, כי לא ניתן לו רשות. ושם היה מגלה לי הענין, שהייתי כמעט פורח באויר מרוב השמחה על הענין, אלא שלא ניתן רשות לאמרו אז ב'.

ולפיכך כתב הרב חיד"א בראש סדר שבחו של רבינו: נשמתו היתה גדולה מאד ונקיה יותר מכל בני דורו, והיה גלגול הרב המגיד. ומלבד הכתוב בשער הגלגולים זכיתי וראיתי ספר החזיונות מכתובת יד מהרח"ו ממש מכל מה שאירע לו מקודם יצירתו עד סוף ימיו ורבו עניניו ונוראותיו ג'.

ובחינה נוספת האיר גאון הקבלה רבינו הר"ם זכותא זלה"ה בגדולת ויחוד נשמתו של רבינו וכפי שכתב ד'.

א. ח"ד אות א'.

ב. שם אות כ"ג.

ג. שם.

ר'אה ראיני את ספר הכוונות שסידר הוותיק והחסיד כמהר"ר בנימין הכהן נר"ו ואין ספק שהרבה יגיעות יגע, וכמה דברי יקר ראתה עינו. אבל צר לי מאד דארכביה אריכשיה טובא ורדה דבשו מהרבה גויות גורי האר"י ז"ל וכו', וסידר הדברים אשר לא שמעם מפי גבורת הרח"ו ז"ל. כי כבר הודעתך פה אל פה שכך מקובלני מצנועים מופלאים, שרוב הכוונות הנמצאות בשאר ספרי תלמידי האר"י ז"ל הן הנה היו להם לבדם, ולא לזרים אתן, כי רובם ככולם לפי שרשי נשמים בפרטות, אבל הכתובות בספר הכוונות הכולל הוא סולת נקייה, ושופר דשופרי, דבר השווה לכל נפש, כי נשמת הרח"ו היא מסוד היסוד הנקרא כל ויד כל בו.¹

¹אוצר החכמה

כיו"ב כתב הר"ב מקדש מלך משם הרמ"ו ז"ל:

בענין היחודים שנתן האר"י זלה"ה תלמידיו לכל אחד ואחד כפי שורש נשמתו, ויקשה בענין זה לכוין אחר היחוד שלו, אך מה שנתן להרח"ו זלה"ה הוא דבר המתקבל לכל נפש ונפש מישראל, מצד שהיתה נשמתו מבחינת יסוד הקדושה אשר הוא כולל כל הקומות כידוע לידועי ח"ן.²

וגדולה מזה כתב תלמידו הנאמן של רבינו, מהר"ח הכהן מאר"ץ, כי משיח ה',

חיים שמו:

²ת"ח 1234567

³ת"ח 1234567

...'וג"כ הוא איש מכאובים וידוע חולי. פירוש דבר זה קיבלתי ממורי הרב [מהרח"ו] האלהי זלה"ה, כי מי שהוא הגואל את ישראל, יש נמצא בו שני סימנים, שיהיה איש מכאובות וידוע חולי, ופירוש הדבר הוא איש מכאובות, כי תמיד לעולם ימצא בו ייסורין וג"כ יהיה בו חולי אחד ידוע תמיד קבוע, והיינו וידוע חולי. זהו משמו ז"ל. וכן נמצא ברבו האר"י זלה"ה וג"כ נמצא בו זלה"ה.⁴

ולגודל סגולתו ותוקף קדושתו היה הרב האר"י ז"ל, מלמדו להועיל יחוד נורא לתקן רוחות החוטאים אשר נכנסו בגופי בני אדם להועילם ולהעלותם, ובכל אשר

ד. אגרות הרמ"ו אגרת ו'.

ה. הו"ד בקונטרס שנות חיים.

ו. בספרו תורת חכם וינציאה תי"ד דף י"ז ע"ד.

ז. ועיין ספר החזיונות ח"א אות ט' מה שמסר לו חכם אחד. וצרף לזה.

ח. יחודים להוצאת רוח רעה שמסר האר"י לרבינו נדפסו בשער רוח"ק דף לד, א לו, א. חלקים מתוך חיבורו של רבינו שבקבלה מעשית העוסקים בעניני הוצאת רוחות נתפרסמו בסו"ס תולדות האר"י. ראה עמ' 295 ואילך.

ישאלו בדבר האר"י להושיע אותו אדם אשר רוח תועה בקרבנו, היה רבינו האר"י מפקיד על הרוח את תלמידו רבינו, וכמש"כ רבינו^ט:

עוד מעשה בצפת תוב"ב בזמן מורי זלה"ה... הביאו אשה אחת לפניו... ואמר שרוח הוא שנכנס בה... ואמר לי שאלך... ואוציא אותו הרוח ממנה... ונתן לי כוונות להוציאו, **כי בן היה נוהג מורי לשלוח לי מעשה כזה, ונתן לי טוב טעם...** עי"ש כל פרטי המעשה.

גם במגלת סתרים' רשם רבינו עובדה זו: שנת של"א בהיותי בצפת לימדני מורי ז"ל להוציא רוחות רעות בכח יחוד שלימדני, וכשהלכתי אליו היתה האשה מוטלת על המטה... ואמרתי לו [לרוח] שיהפוך פני לדבר עמי שייצא ולא רצה... ואמר לי... שפניך בוערות אש גדול שורף ונפשי נשרפת אם אסתכל בך מרוב קדושתך'.

ורבו כמו רבו נוראותיו ונפלאותיו של רבינו בענין זה, והם נעתקו ונתפרסמו ע"י חכמי דורם למען יתנו עדיהם ויצדקו כי 'אך פרי לצדיק אך אלהים שופטים בארץ'.

[הערות והוספות]

ט. אלה תולדות יצחק עמ' 252.

י. ספר החזיונות ח"א אות כ"ה.

יא. מעשה האלמנה והרוח נדפס לראשונה בתעלומות חכמה ליש"ר (דף מ"ט ע"ב, אחר ג' האגרות הנזכרות) וכן בנשמת חיים (אמ"ד תי"ב מאמר רביעי פ"כ דף קס"ט ע"א) וביוסף אומץ (ח"א סי' תשפ"ח) ובספר הכונות ומעשה נסים (קושטא ת"פ דף ח, ב ובראש דבריו כתב: לידע ולהודיע כי אית דין ואית דיין, ואין שכחה לפני כסא כבודו יתברך והכל ביושר ובמשפט מאריך אפו לרשעים וגובה דיליה) וראה גם תולדות האר"י סי' ל"ד והנסמן שם.

חיים שאל ממך נתת לו^{יב}

1234567

האר"י מאציל מחכמתו ומוסר נפשו עליו

ומעת אשר סמך עליו את ידיו היה רבינו האר"י מעביר כל טובו על פניו, לא חשך ולא מנע ממנו מאומה, וכל דמטמרינ גליה ליה. והיה מעלהו מדרגא לדרגא במעלות החכמה הפנימית, וכמש"כ רבינו בספרו מבוא שערים^א:

'...וכל זה קבלתי ממורי ז"ל¹²³⁴⁵⁶⁷ אח"כ והוא העיקר והאמת על נכון, והנה בתחילת למודי עם מורי ז"ל היה מעלים ומכסה ומלביש הדברים לסיבת שעדיין לא הייתי יודע¹²³⁴⁵⁶⁷ התחלת הדברים על הסדר שבארתי בשערים שעברו...

ובמגילת סתריו רשם:

ו'גם א"ל וכו' שלא אקשה קושיות רבות בזוהר עד אשר אלמוד עמו זמן נודע אצלו ואח"כ יהילי רשות להקשות ולשאול כל מה שאני רוצה לחקור ולידע בס' הזוהר...^ב, ואמר לי כי מה שמנע עד אז להגיד לי כל רצוני היה סיבת זמן קצוב, ואז באותו היום נשלם הזמן, ושמהיום ההוא ואילך לא יסתיר ממני כל אשר אשאל ממנו. וכן עשה מאז והלאה^ג.

תא חזי עד היכן עצמו הדברים. כתב רבינו בשער הכוונות^ד:

יב. בעל תולדות האר"י (עמ' 170) שם בפי רבינו הר"ם אלשיך בפניותיו אל האר"י שיאציל מהודו עליו: 'אדוני מה פשעי מה חטאתי שאין האדון רוצה לקרבני להיות כאחד מתלמידיו, חיים שאל ממך נתת לו' (תהילים כ"א ה) ברומזו על הקרבה היתרה אליה זכה רבינו. ובספר החזיונות (ח"א אות ט) רשם רבינו מה ששמע מחכם אחד על סוד שמע מרעהו הדורש עליו בסוד משיח בן יוסף, ומן המקרא הזה דרש.

א. שער ג' ח"א פ"ה דף כ, ב.

ב. ספר החזיונות ח"ד אות ו.

ג. שם שם אות י"ח.

ד. שעה"כ דף פ"ו סוף ע"ב.

'...אמר שם רשב"י [זוהר בשלח דף נב, ב] ע"ה, בהאי מלה לא תשאל ולא תנסה את ה', ובודאי שביאור המאמר הזה עמוק מאד, כיון שמצינו לרשב"י ע"ה שהפליג בהסתרת סודו ואמר בהאי מלה לא תשאל.

1234567 תנ"ך

וביום שמורי ז"ל ביאר לנו המאמר הזה היינו יושבים בשדה תחת האילנות, ועבר עליו עורב אחד צועק וקורא כדרכו, ומורי ז"ל ענה ואמר אחריו ברוך דיין האמת, שאלתי את פיו וא"ל כי אמר לו העורב ההוא כי לפי שגילה הסוד הזה לכל בני האדם בפרהסיא, לכן נענש בעת ההיא בב"ד של מעלה וגזרו עליו שימות בנו הקטן, ותיכף הלך לביתו ובנו היה מטייל בחצר ובאותה הלילה חלה את חליו ומת אחר ג' ימים רח"ל.

והמכוסה כאן גילהו רבינו בפירושו לזוהר כ"ה, שזה לשון קדשו בפירוש מאמר הזוהר הנזכר:

'...הפצרתי במורי ז"ל שיפריש אותו לי ולא רצה ואמר שאפי' הרשב"י ע"ה לא רצה לפרשו... וכשהיה מפריש דרוש זה עבר עורב וצעק, ותכף אמר מורי ז"ל ברוך דיין האמת ושאלתי לו למה אמר כן, והשיב בעונות בשביל שפי' דרוש זה בפרהסיא נגזר עליו שימות בנו הקטן...'.¹

גם הר"ש שלומל מספר על עובדה זו ובתוספת נופך:

זמוכרח אני להודיע למעכ"ת עד היכן מגיע מסירת נפשו של האר"י בשביל כמהר"ח נר"ו, שפעם אחת דרש להם בשדה וכו', אמר האר"י בכאן איני יכול לגלות סודות מפני שיש סכנה גדולה בדבר... והחכם ר"ח הפציר בו עד בוש לר"י ע"ה להיות שגזרו עליו שלא יעלים שום דבר ממה שישאל ממנו כמהר"ח, והיה מוכרח לגלות

ה. כ"י ירושלים 1660 ליקוטים מפ"י רבינו לזוהר. קטע זה לא נכלל בפירושו של רבינו שכנס מהר"א אזולאי בספרו אור החמה שם כתוב: סוד ענין זה אין אנו עתה בביאורו ויובן מכמה מקומות בזהר. (מהדורת ירושלים תרל"ט דף מב, א) ומהר"א אזולאי שם כתב: הנה בענין זה לא מלאני ליבי לכתוב מאי דסבירא לי בהאי מילתא יען שמעתי כי להאר"י זלה"ה הפצירו בו תלמידו עד בוש שיגלה להם סוד זה ולא זו משם עד ששמע קול מצפצף כנגדו וידע שנגזר מיתה על בנו. (תולדות האר"י עמ' 98).

ו. בס' ארבע מאות שקל המיוחס לרבינו הובא סיפור זה בנוסח אחר מעט וסיים: זאין להאריך בזה יען שעניי זולגות דמע כנחל נובע. אכן ידוע שספר זה אינו אלא ליקוטים מליקוטים שונים ומעורבים בו דברים אשר לשווא נתיחסו לרבינו. ואכ"מ.

ז. אגרת שלישית, האר"י וגוריו עמ' נ"ד. וראה כו"ב בתולדות האר"י (עמ' 197).

פעולת צדיק לחיים

לג

לו וגילה לו הסוד... לאחר שסיים... אמר להם עתה יצאה הגזרה שימות בני משה... וימת הנער כדבר איש האלהים. לאחר ז' ימי האבלות שלח אחר התלמידים ואמר להם אל תיראו שאמנע מכם מנהגי בעבור בני משה... וישמחו התלמידים שמחה גדולה עד מאד כי שבו כבר הם נוזפים לפניו...!

והוא רבינו היה אדוק ודבוק ברבו האר"י ז"ל בכל עיתותיו ועיניו לנכח הקודש יביטו תמיד. וכלשוננו: '...ודע מן היום אשר מורי זלה"ה החל לגלות זאת החכמה לא זוהי ידי מתוך ידו אפילו רגע אחד'. ובמקום אחר כתב רבינו^ט: 'זאני הייתי בבית מדרשו והייתי יושב לימינו לעולם והייתי מסתכל ומביט בו ללמוד דרכי הנהגותיו בכל הפרטים'.

ואחר שכך מה מאד נאמנו דברי הרב חיד"א^א שכתב לענין הלכה: '...וכיון דמהר"ז זצ"ל עבד הכי כבר נודע דכל מילי דמר עבד כרב [האר"י ז"ל]'.^ב

ועד יום מותו היה רבינו האר"י מאציל מהודו ומחכמתו על תלמידו הנאמן. וכאשר מצאנו בדברי רבינו רשומות ממה שמסר לו ז' ימים ואף ב' ימים קודם מותו^א.

ח. בהקדמתו לעץ חיים הנו"ל.

ט. שער המצוות פר' עקב דף ל"ז.

י. ברכי יוסף או"ח סי' תרי"ט ס"ק א.

יא. עיין ספר החזיונות ח"ד אות מ"ד ושם אות נ"ט.

'כי ממנו תוצאות חיים'

אוצר החכמה

מחזיר דברי רבו לפני החברים

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אוצר החכמה

על סדר ואופן הלימוד שקיבלו התלמידים את תורת האריז"ל, כתב הרב המקובל האלהי מהר"ר חיים הכהן מאר"ץ, תלמידו הגדול של רבינו מהר"ח, בהקדמת ספרו מקור חיים:

'הנה מעולם האר"י לא למד תורה זולת להקדוש הר"ח ויטאל ז"ל, והעשרה היושבים עמו אין לומדים מפי האר"י ז"ל, רק אומר הקדמה אחת ומסתלק בדרך משה רבינו ע"ה, וכולם לומדים עם הקדוש הר"ח ויטאל זלה"ה. ומעולם לא כתב האר"י זולת הקדמה אחת לענין קשר עם הצדיקים, הנה היא כתובה בספר עץ החיים מידי האר"י ז"ל ותו לא מיד, הכל מיד הקדוש הרב ר' חיים ויטאל זלה"ה מורי ורבי'.

ואין כוונתו כמובן ששאר החברים לא היו יושבים אצל הרב האר"י, אלא שכל מגמת האר"י בלימודו עם התלמידים לא היה אלא כנגד רבינו לבדו, והוא חוזר ושונה הדברים ומבארם בטוב למען ישכילו גם הם.

וזהו פשר כוונת דברי הר"ח ז"ל שבבואו למנות סדר החברייא קדישא סייעתא דשמי"א כתב וז"ל: 'זלא ביאר לי מורי סדרם, אבל כפי הסדר שסידר מורי ז"ל בענין חזרת קריאת הדרושים הבנתי כי סדרם כך, כי תחילה הוא אני הצעיר חיים ויטאל ואח"כ ה"ר יונתן סגיס ז"ל ואח"כ וכו'.

א. ראה עליו לקמן ברשימת תלמידי רבינו.

ב. כתב הרב חיד"א בשם הגדולים מערכת ספרים ערך קבלה אחר שהעתיק דברי מהר"ח אלו: ומ"ש הרב מהר"ח כהן שרבינו האר"י ז"ל מעולם לא כתב וכו' כמו שהבאתי לשונו לעיל. נראה שכונתו מיום שבא מהר"ח ז"ל אבל מקודם כתב קצת. וכל אשר מצא כתוב מהר"ח מכתבת ידו יד הקדש עשאו שער בפני עצמו ואני ראיתי מכ"י מהר"ח ז"ל עצמו.

ג. ספר החזיונות ח"ד אות נ"ג.

לה פעולת צדיק לחיים

והנה כי כן נראה גם מלשונות מהרח"ו שהבאנו לעיל כי שאר החברים היו מקבלים הכל מפיו, כמוש"כ על מורו הר"מ אלשיך והר"ש סאגיש ששאלו מעם האר"י ללמוד מפיהו ולא באמצעותו עי"ש שהובאו דבריו לעיל.

ואין אנו צריכים בזה לדקדוקי לשונות, אחר שמפורשים הדברים בלשון החברים החתומים על שטר ההתקשרות למהרח"ו (אחר פטירת רבו – ונעתק להלן במלואו):

‘ונהיה נאמני רוח ומכסים דבר מכל מה שיאמר אלינו וכו’, ולא נגלה לזולתינו שום סוד מכל מה שנשמע מפיו וכו’ וגם לא מכל מה שלימד אותנו לשעבר, אפילו ממה שלימד אותנו בחיי מורנו הרב הגדול כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי ז"ל, בכל אותו הזמן, ואפילו מה ששמענו מפי מורנו הרב ז"ל הנזכר, לא נוכל לגלותו בלי רשותו, אחר שלא היינו מבינים הדברים אלא על ידו, שהיה מחזירם לנו וכו’.

‘עמו מקור חיים באורו נראה אור’

סופרו הגדול והנאמן של רבינו האר"י

בעת שבתו של רבינו מול פני הקודש רבו האר"י, רושם היה רבינו את תורתו בקונדרים בקיצור נמרץ ותו לא. ולימים היה קונטרס זה פעמים רבות יסוד לדברים שנכתבו בהרחבה בחיבורים האחרים¹. רק עם סילוקו של רבו נכנס רבינו למלאכת הכינוס והעלאה על גבי כתב מכל אשר מיד ה' עליו השכיל מתורת רבו הגדול. והחל בכתיבת חיבור כולל ומושלם מקבלת רבו.

רשימת המון חיבוריו וכתביו המרובים של רבינו מתורת רבו האר"י, יבואו נא בסוף דברינו לקמן בפרק 'כל הכתוב לחיים', שם יראה המעיין וישתומם, מעוצם השגתו של רבינו מתורת רבו ובזמן כה מועט אשר זכה ליצוק מים על ידו. וכבר הבאנו לעיל דברי הרב חיד"א על ענין מופלא זה. וכאן לא נבוא אלא לדובב סופרים וספרים על מעלתו וסגולותיו של רבינו כסופרו הגדול והנאמן של תורת רבו.

כתב החסיד מהר"א אזולאי בהקדמתו ספרו הגדול אור החמה:

‘...ומפי השמועה שמענו כי לתלמידו העיקרי הרח"ו נר"ו לכתוב הדברים רשות יש אומרים ר' נתן ואחרים אומרים ר' מעיר הי' לו און בלמודים על פה לא זולת, וכן לשאר החבירים, ומי החכם היה כותב בפאה מן הצד בלקט בטרם בא השכחה ברוח מצויה ויצא החצי מלב, ורבינו האלהי הרח"ו נר"ו ממנו קבל, והוא היה הקרוב המתחמם כנגד אור חכמתו המרובה, ועליו האציל מאצילותו והשפעתו וזכה ושאב את רוב חכמתו ומפי הרב זלה"ה נמר סבר וקבל’.

ונכדו הגחיד"א כתב הדברים במשנה תוקף: ‘...הנה רבינו האר"י צוה ששום אחד

א. עיין בכ"ז לקמן פרק כל הכתוב לחיים.

מתלמידיו לא יכתוב זולת מהרח"ו, אך הם לחשקם בתעלומות חכמה היו כותבים, ומאלן הקונטרסים משאר תלמידים נתהוו טעיות ונוסחאות..¹²³⁴⁵⁶⁷

וככל הנראה מקור דבריו מדברי הר"ש שלומל באגרתו הכותב²: 'אמנם לא ניתן רשות לשום חכם מכל חכמי ארץ ישראל לכתוב דבריו בספר, זולת לרבי חיים ויטאל נר"ו, באמרו [הרב האר"י ז"ל] שאין אחד מהם יכול לירד לסוף דעת ולכתוב הדברים באמתותם זולת כמוה"ר חיים. ואמר שמוה"ר חיים הוא נשמת רבי עקיבא המוזכר בתלמוד ונשמת רבי חיים אינו אלא ענף גדול ממנו שלא היה בעולם וכו'.

יהיה איך שיהיה, אם הזהיר על כך האר"י או לאו³. דיינו במש"כ רבינו על כתבי שאר החברים וז"ל⁴ ק:

'...ודע מן היום אשר מורי זלה"ה החל לגלות זאת החכמה, לא זזה ידי מתוך ידו אפילו רגע אחד, וכל אשר תמצא כתוב באיזה קונטרסים על שמו ז"ל ויהיה מנגד מה שכתבתי בספר הזה, טעות גמור הוא, כי לא הבינו דבריו. ואם יש בהם איזה תוס' שאינו חולק עם ספרינו זה, אל תשית לבך בקבע אליו, כי שום א' מהשומעים את דברי קדשו, לא ירדו לעומק דבריו וכוונתו ולא הבינום בלי שום ספק. ואם יעלה בדעתך לחשוב שתוכל לברור הטוב ולהניח הרע, אל בינתך אל תשען, כי אין הדברים האלו מסורים אל לב האדם כפי שכל אנושי, והסברא בהם סכנה עצומה, ויחשב בכלל קוצץ בנטיעות חס ושלום. לכן הזהרתיך אל תסתכל בשום קונטרסים הנכתבים בשם מורי זלה"ה, זולתי במה שכתבנו לך בס' הזה, ודי לך בהתראה זאת..'

כיוצא בזה הביא בשמו מהר"י צמח⁵:

- ב. האר"י וגוריו עמ' ז'.
- ג. כיו"ב כתב בעל תולדות האר"י (עמ' 164) ויש בדבריו כמה חילופי לשון (עי"ש הערה 4) ושם הוסיף: ופעם אחת קראו להר"ר משה, משלים, בפרשת וילך בפסוק ויכתוב משה וברדתו מן התיבה הלך לנשק ידי הרב כמנהגו, אמר לו הרב הלא ציוותיך כמה פעמים שלא תכתוב מה שאתה שומע ממני, השיב הר"ם ואמר לא אדוני מיום שציוותני שלא אכתוב לא כתבתי שום דבר. אמר לו הרב הרי התורה אינה משקרת שאמרה ויכתוב משה, ועוד הקונטרסים הללו שבחיקך יעידו שהם כתב ידך, אז נבהל הר"ם ולא היה יודע מה להשיב. (ועיין מה ששיער מהדיר תולדות האר"י (שם עמ' 112) בזיהויו של התלמיד המתואר כאן).
- ד. שהרי לא מצאנו לכת הקודמים ואצ"ל למהרח"ו, שיביאו אזהרה זו, והלא דבר הוא. ראה שבחי האר"י (פ"ד עמ' י"ח).
- ה. בהקדמתי לעץ חיים הנז"ל.
- ו. בהקדמת ספרו עדות ביעקב.

ידע כי קצת מחברינו כתבו להם ספרים מה ששמעו ממורי זלה"ה ומזולתו על שמו, וכולם כתבו הדברים בתוספת ובגרעון כפי הדעות והבחינות שלהם. ולכן נתפשטו כמה מיני כתבים כפי בחינת הכותבים וידעתן, ובהבנתן במה שכתבו הגיחו מקום לכמה קושיות ולכן אין לסמוך על אותם הספרים וצריך להרחיק מהם.

דברים אלו הורחבו יותר בדברי הר"ם פופראש בהקדמת דרך עץ חיים:

והנה כל תלמידיו של הרב הקדוש הזה כתבו להם כל אחד מה ששמע מפי רבו כפי שורש נשמתו והשגתו ויד שכלו זולת הרב המופלא בישראל שמו נודע בשערים אורה וההוראה הגאון מהר"ר חיים ב"ר יוסף ויטאל זלה"ה שסמך עליו מורנו ורבונו אור שבעת הימים את ידיו וכאשר הזכיר בדברי קדשו בענותנותו הרמה בספרו בהקדמתו שלא היה בהם מי שהעמיק כמוהו ולא שינה אפילו סדר הלשון כאשר שמע מפי רבו ז"ל כידוע לכל באי שער עירנו צפת תוב"ב.

ואף לדורות הזהירו על זה הדבר גדולי המקובלים וכבר ידוע גודל החרדה אשר החריד עלינו רבינו הרש"ש למבלי עיין בכתבי שאר החברים:

...והנה עידי בשמים וסהדי במרומים כי כל הכתוב שם כולם דברי אלהים חיים האמורים מפי האר"י ז"ל למהרח"ו ז"ל, ואין עוד מלבדו, ואפילו בדברי שאר תלמידי האר"י זלה"ה לא למדת...^ה. כי עידי בשמים כי כל עסקי ולמודי אינו רק בדברי האר"י זלה"ה, ותלמידו מהרח"ו זלה"ה לבדם... ובלעדם אין לי עסק בשום ספר מספרי המקובלים ראשונים ואחרונים. ואפילו בדברי שאר תלמידי האר"י ז"ל לא למדתי, וכשיזדמן לפני דבר מדבריהם אני מדלגו...^ט. גם בעיני יפלא איך כת"ר משגיחים על דברי ספרי שאר המקובלים... שדבריהם מעורבים ומיוסדים על שאר תלמידי הרב ז"ל אשר לא סמך ידו עליהם, ואין ראוי לסמוך כי אם על דברי האר"י ז"ל ותלמידו מהרח"ו זלה"ה.

וממזרח למערב נודע שמו של רבינו ומעלת שמועותיו הדווקניות וכי הוא לבדו בכל ביתו של האר"י נאמן הוא ואין איש עמו. צא וראה מה שכתב הגאון מהר"ח מוואלאזין זלה"ה משמו של מורו, רבינו הגאון החסיד מוילנא:

ז. היינו דבריו שבהקדמת רחובות הגהר והסידור.

ת. נהר שלום דף ל"ב ע"א בתשו' לחו"ד המערב.

ט. דף לד ע"א.

י. שם דף ל"ג ב.

יא. בהקדמה לפירוש ספרא דצניעותא ווילנא תק"פ.

גם על דברת מרן רבינו איש האלהים נורא האר"י ז"ל, עיני ראו יקר תפארת קדושת האר"י ז"ל בעיני רבינו הגדול נ"ע, כי מדי דברי עמו אודותיו אידתע כולא גופיה ואמר מה נאמר ונדבר מקדוש ה' איש אלהים קדוש ונורא כמוהו, ונגלו לו תעלומות חכמה. ומעת אשר זכה לגילוי אליהו זכור לטוב פעמיים¹²³⁴⁵⁶⁷ הוגדל השגתו למעלה למעלה להפליא. גם על כתבי הקודש שלו התבונן רבינו הרבה עליהם שיהיו עולים במקורי הדברים בזהר הקדוש ותיקונים, והוציאם מאופל שיבושי ההעתקות. וגם ההוספות אשר רבו בהם מתלמידים האחרים שלא יצאו מתחת ידי רח"ו ז"ל, שלא עמדו בסוד קדוש ה' על אמיתות עמקות כוונתו במקורי הדברים, ורח"ו ז"ל לבד שהיה מבין עמקות פנימיות הדברים איה מקום כבודם במקורם, כאשר העיד האר"י ז"ל בעצמו. ואמר לי אשר גם מחמת ההוספות שנתוספו על כתבי האר"י ז"ל שאינם מרח"ו ז"ל, אין לסמוך עליהם לענין דינא. אמנם גדלה יקר ערכם הקדוש של כתבי הקודש הנ"ל, להתייגע עליהם הרבה שיהיו עולים במקורם וכו'.

וכה היו דברי שר בית הזהר הגה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זלה"ה בעל העטרת

צבי:

אוצר החכמה

'...והנה כבר נצטוונו שלא להאמין זולת לדברי מהרח"ו ז"ל, אשר לא זזה ידו מן ידי רבו הקדוש, ובמקום שהרב מוהרח"ו הקדוש עצמו מביא דברי החברים, רשות לנו להאמין לדבריהם אחר שנתקבלו בעיניו², לא זולת³.'

יב. על הקריאה הנכונה של משפט זה עיין בספר האר"י וגוריו (עמ' ק"ג).

יג. בענין דברי החברים המובאים ע"י מהרח"ו עצמו ואיך יתישבו הדברים עם אזהרת מהרח"ו על כתביהם, נבוכו בזה רבים. והיטיב אשר דיבר בזה בס' תורת נתן, (שורש נשמות, הקדמה) וז"ל: זעל זה היה עיקר הקפידא שלא לקבל קבלת האר"י ז"ל אלא לפי מה שקבל ממנו תלמידו המובהק מהרח"ו ז"ל, דהרי כשדרש אז דרש לפי כלי המקבל מהרח"ו ז"ע"א. אלא מה שהתלמידים שמעו קודם ביאת מהרח"ו ז"ל, על זה לא היה הקפידא דהרי האר"י ז"ל דרש בפניהם לפי כחם, וזה מה שהביא מהרח"ו מדברי החברים כמבואר בסוף הקדמת עץ חיים וז"ל גם צריך שתדע כי בסוף כל שער ושער כתבתי כמה דרושים. שקבלתי ושמעתי מפי קצת תלמידי מורי זלה"ה ששמעו מפיו באייר זמן שאני לא הייתי יושב שם וראיתי לכותבם בכל סוף כל שער ושער כפי עניינו ע"כ. ובסוף הקדמה שניה בע"ח הלשון הוא ומה שממעתי מהחברים משם מורי זלה"ה מה שדרש וגילה להם קודם שלמדתי עמו כתבתי ג"כ לבדו וע"ש אמרו מפי מורי זלה"ה וכו' הרי דמה שהביא מהרח"ו מפי החברים הוא דברים שלא היה אז מהרח"ו וא"כ מבואר היטב דעיקר הקפידא הוא רק מה שכתבו החברים בעת שכבר ה"י מהרח"ו הכותב האמיתי, משא"כ מה שדרש האר"י ז"ל בפניהם קודם, שפיר הם שנסמך עליהם כי הרי דרש בפניהם לפי כחם. ואם שגיתי, ה' הטוב יכפר עכ"ל.

יד. בהקדמת ספרו פרי עץ הלולים.

ואף אותם החכמים המקובלים מבית מדרשו של רבינו הגר"א אשר לא שתו ליבם, לאיזה טעמים, לאזהרה הנזכרת על עיון בכתבי שאר החברים, אכן כ"ז רק במקומות בהם לא נמצא מדברי מהרח"ו בזה, וכמוש"כ המקובל האלוקי רבינו בעל הלש"ם לידידו הגאון החסיד המקובל רבי נפתלי הירץ הלוי גאב"ד יפו"ט:

".... ור' שמואל חסיד היה יוצא ונכנס אצל הגר"א מוויילנא, ואמר בשם הגר"א כי העמק המלך הוא ספר חשוב למאוד, ועכ"ז בכל מקום שיש לנו קבלת הרח"ו ז"ל, הלא פשוט וברור שחלילה לנו להשתמש בדברי זולתו.

הוצאה לאור

אח"כ 1234567